

Notat vedr. udvalgte data fra BørnUngeLiv skoleåret 2018/19

Indledning

I Odense Kommune har børn og unge siden 2011 hvert år deltaget i en spørgeskemaundersøgelse om deres sundhed og trivsel. Sundhedsprofilundersøgelsen, som vi kalder den i Odense, gennemføres en gang årligt på henholdsvis 0., 2., 5. og 7.-10. klassetrin og viser et øjebliksbillede af skolebørns egen opfattelse af deres sundhed og trivsel. Sundhedsprofilundersøgelsen indeholder spørgsmål, der overordnet giver et billede af børn og unges sundhedsadfærd, risikoadfærd, livsstil og trivsel og med resultaterne, og det er muligt at følge udviklingstendenser på sundheds- og trivselsområdet. Sundhedsprofilundersøgelsen fungerer derfor som et vigtigt redskab i prioriteringen og planlægningen af den sundhedsfremmende og forebyggende indsats for børn og unge i Odense Kommune.

I 2018/2019 har eleverne på 33 folkeskoler, 1 ungdomsskole og 7 privat- og friskoler deltaget i undersøgelsen. Undersøgelsen blev gennemført i første kvartal 2019.

Indeværende notat giver et indblik i udvalgte resultater og de tendenser, som dette års sundhedsprofilundersøgelse viser. Da spørgerammen er forskellig i indskoling, på mellemtrinnet og i udskoling, vil der være nogle data, der blot er tilgængelige for enkelte af klassetrinene samt for nogle årgange, mens det i andre tilfælde vil være muligt at være undersøgende på samme type data på alle klassetrin.

I notatet er der zoomet ind på en række indikatorer indenfor tre områder: fysisk sundhed, mental sundhed samt udviklingen i brug af rusmidler. Disse er udvalgt, da de er fundet særligt relevante at fremhæve i forhold til den udvikling, de viser i børn og unges fysiske eller mentale sundhed og trivsel.

Fysisk sundhed

Indenfor fysisk sundhed er der zoomet ind på tre emner; kost, fysisk aktivitet og transportvaner. Dette for at give et bredt indblik i børn og unges fysiske sundhed, som påvirkes af en række forskellige elementer.

Kost

Kosten er en vigtig parameter i forhold til, om børn og unge er i stand til at koncentrere sig og modtage læring i skolen. Data fra skoleåret 2018/19 understøtter den tendens, der er set i tidligere år, at andelen af børn og unge, der spiser morgenmad, inden de tager i skole, falder i takt med alderen. Således er der igen i år flere elever i indskoling, der angiver at spise morgenmad hver dag, inden de går i skole sammenlignet med mellemtrinnet og udskoling. Herudover ses der på alle årgangene et generelt fald i andelen af børn og unge, der angiver at spise morgenmad i forhold til de sidste år.

Fysisk aktivitet

Regelmæssig fysisk aktivitet påvirker både den fysiske og mentale sundhed her og nu og er ligeledes med til at reducere risikoen for udvikling af livsstilssygdomme senere i livet. Sundhedsstyrelsen anbefaler, at børn og unge er fysisk aktive 60 min. dagligt ved moderat intensitet samt 2-3 gange om ugen ved høj intensitet.

Data fra 2018/19 viser, at der for mellemtrinnet og udkolingen overordnet er sket en stigning i andelen af piger, der dyrker motion eller bevæger sig, så de bliver svedige eller forpustede minimum et par gange om ugen. Derimod er der sket et lille fald i andelen af drenge, både på mellemtrinnet og udkolingen, der dyrker motion eller bevæger sig, så de bliver forpustede eller svedige minimum et par gange om uge.

Andelen af elever på mellemtrinnet, der angiver at bevæge sig, så de bliver svedige eller forpustet mindst et par gange om ugen			
	2016/17	2017/18	2018/19
Piger	88,8%	87,4%	89,2%
Drenge	90,2%	88,3%	89,9%

Andelen af elever i udkolen, der angiver at bevæge sig, så de bliver svedige eller forpustet mindst et par gange om ugen			
	2016/17	2017/18	2018/19
Piger	80,2%	84,4%	83,1%
Drenge	90,3%	89,2%	88,0%

Den største stigning ses blandt pigerne i udkolingen, mens det største fald ses hos drengene i udkolingen. Tilsvarende tal for indskolingen findes kun for 2018/19. Disse viser, at 39% af eleverne i indskolingen bevæger sig **hver dag** i skolen, så de bliver forpustet, mens 56% angiver **noget dage**, at de bevæger sig, så de bliver forpustet.

Skønt ovenstående giver et lidt blandet billede af tendenserne indenfor fysisk aktivitet, ser det overordnet ud til, at flere bevæger sig aktivt til og fra skole mere end en gang om ugen.

Andelen af elever på mellemtrinnet, der angiver at transportere sig til og fra skole ved at gå, løbe på rulleskøjter eller cykle en dag om ugen eller mere.			
	2016/17	2017/18	2018/19
Piger	81%	83%	85%
Drenge	80%	84%	84%

Andelen af elever i udkolingen, der angiver at transportere sig til og fra skole ved at gå, løbe på rulleskøjter eller cykle en dag om ugen eller mere.			
	2016/17	2017/18	2018/19
Piger	75%	79%	79%
Drenge	78%	82%	82%

Det er positivt, at flere børn og unge bevæger sig aktivt, når de skal til og fra skole. Dog er der en tendens der peger på, at andelen af børn og unge, der selv transporterer sig til skole, er faldende med alderen.

Mental sundhed

Mental sundhed er et bredt og til tider vanskeligt begreb at få hånd om, da det påvirkes af mange forskelligartede elementer. Dog er en væsentlig del af mental sundhed, at den enkelte har en oplevelse af at trives, og trivsel er en vigtig forudsætning for at børn og unge kan tilegne sig viden bl.a. i skolen.

98% af eleverne i 2. klasse angiver i 2018/19, at de altid eller for det meste er glade for at gå i skole, hvilket er særdeles positivt. Tallet må dog stå alene, da det ikke er muligt at sammenligne med tidligere årgange.

Det at have nære relationer i form af venner, veninder og voksne, som børnene og de unge kan tale med, har stor betydning for trivslen og for oplevelsen af at høre til.

95,4% af elever på mellemtrinnet angiver at have en eller flere voksne at tale med, når noget går dem på, eller de er kede af det., mens dette tal for elever i udkolingen er **94%**.

94% af elever på mellemtrinnet og **96%** af eleverne i udkolingen angiver at have en eller flere venner at tale med, når noget går dem på, eller de er kede af det.

Andel af elever på mellemtrinnet, der angiver at have en eller flere voksne at tale med, når noget går dem på eller de er kede af det

	2016/17	2017/18	2018/19
Piger	95,8%	95,6%	94,9%
Drenge	94,9%	96%	96%

Andel af elever i udkolingen, der angiver at have en eller flere voksne at tale med, når noget går dem på eller de er kede af det

	2016/17	2017/18	2018/19
Piger	94,7%	93,4%	93,8%
Drenge	95,9%	94,4%	94,1%

Ses der på data fordelt på piger og drenge, viser de et lille fald i andelen af piger på mellemtrinnet og i udkolingen samt drenge i udkolingen, der angiver at have en eller flere voksne at tale med, mens der er sket en lille stigning hos drengene på mellemtrinnet, der angiver at have en eller flere voksne at tale med.

Der kan på samme måde ses nærmere ind i data for børn og unge, der angiver at have en eller flere venner at tale med, når noget går dem på, eller de er kede af det.

Andel af elever på mellemtrinnet, der angiver at have en eller flere venner at tale med, når noget går dem på eller de er kede af det

	2016/17	2017/18	2018/19
Piger	96,8%	96,7%	96,1%
Drenge	93,1%	91,8%	91,9%

Andel af elever i udkolingen, der angiver at have en eller flere venner at tale med, når noget går dem på eller de er kede af det

	2016/17	2017/18	2018/19
Piger	96,6%	96,6%	97,4%
Drenge	95,5%	94,4%	94,5%

Disse data viser et fald i alle grupper undtagen for pigerne i udskolingen, hvor der er sket en lille stigning.

Mobning

Mobning er ligeledes et element, der påvirker den generelle trivsel. Her er det dog vanskeligt at tegne et entydigt billede, da spørgerammen herfor har været anderledes i de forgangne år.

Ud fra de data der er tilgængelige for 2018/19 ser det ud til, at der for indskolingen er en lille overvægt af drenge, der angiver at blive drillet af andre elever, så de bliver kede af det.

For mellemtrinnet er der en lille overvægt af piger, der angiver at blive mobbet en eller flere gange om ugen, mens der for udskolingen er en lille overvægt af drenge, der angiver at blive mobbet flere gange om ugen.

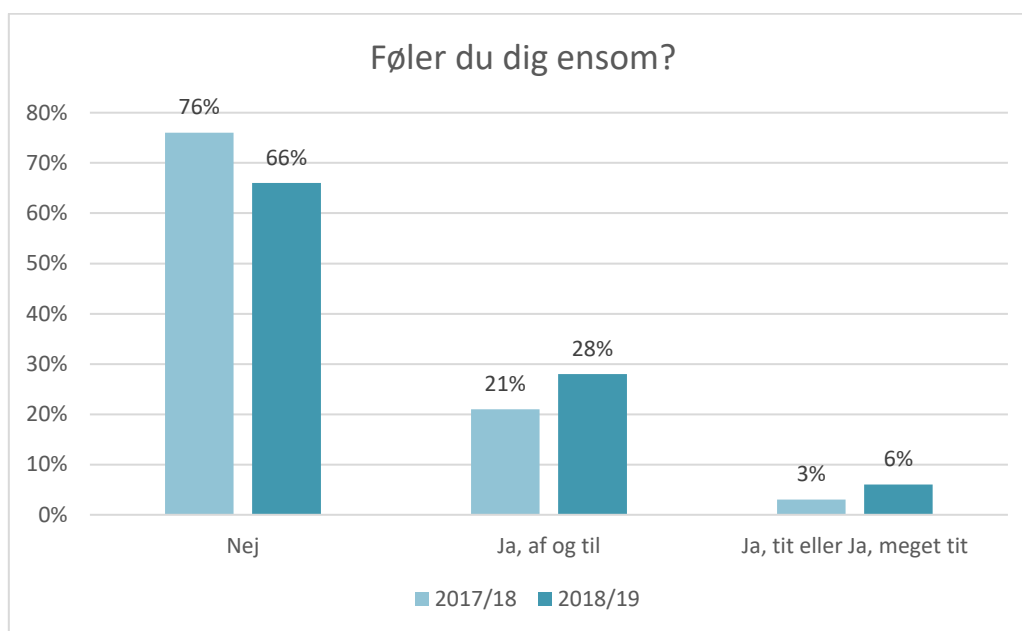
For udskolingen er der ligeledes spørgsmål målrettet mobning på sociale medier. Her svarer **0,8%** af eleverne, at de ca. 1 gang om ugen har modtaget grimme beskeder på sociale medier, mens **1,3%** angiver flere gange om ugen at have modtaget grimme beskeder på sociale medier.

I 2016/17 angav **3,1%** af eleverne på samme årgange at have modtaget grimme beskeder på sociale medier en eller flere gange om ugen.

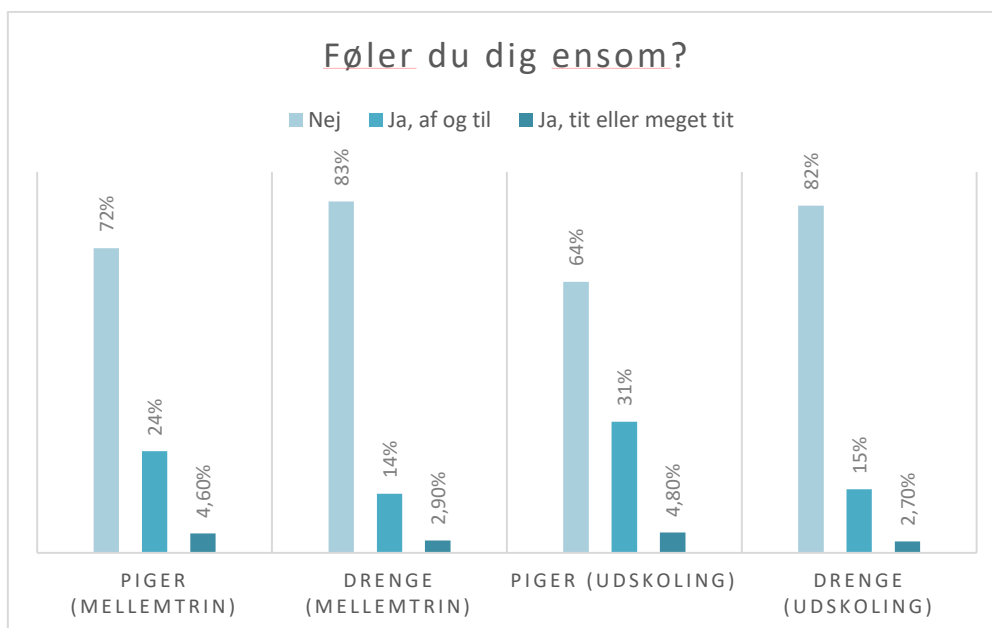
Ensomhed

Et andet element der er relevant at se ind i, når trivslen undersøges, er oplevelsen af ensomhed.

Ses der på data omkring ensomhed for de sidste to år og på 8. årgang, ser det ud til, at flere føler sig ensomme. Den tendens er værd at være nysgerrig på, da det er en bekymrende udvikling. Ses der nærmere ind i data, viser disse, at det mestendels er pigerne, der angiver at føle sig ensomme.

Tabel 1.

Tabel 2.

I mellemtrinnet er der sket et lille fald i andelen af piger, der angiver at føle sig ensomme (fra 4,6% i 2017/18 til 4,5% i 2018/19), mens der er sket en stigning i andelen af drenge, der angiver at føle sig ensomme (fra 2,9% i 2017/18 til 3,1% i 2018/19)

I udskolingen er det omvendt. Her er der sket en stigning i andelen af piger, der angiver at føle sig ensomme (fra 4,8% i 2017/18 til 5,3% i 2018/19), mens andelen af drenge, der angiver at føle sig ensomme, er faldet (fra 2,7% i 2017/18 til 2,2% i 2018/19)

I de seneste år har der bl.a. i medierne været fokus på, om danske elever bliver mere stressede. Der er i data for 2018/19 dog ikke nogen tendenser, der peger i retningen af, at børn og unge i Odense Kommune er mere stressede end tidligere. Dette begrundet i, at der for både mellemtrinnet og udskolingen er sket et fald i andelen af elever, der angiver at have for meget at se til. Samt at der ligeledes er sket et fald i andelen af elever både på mellemtrinnet og i udskolingen, der angiver at sove uroligt om natten flere gange om ugen.

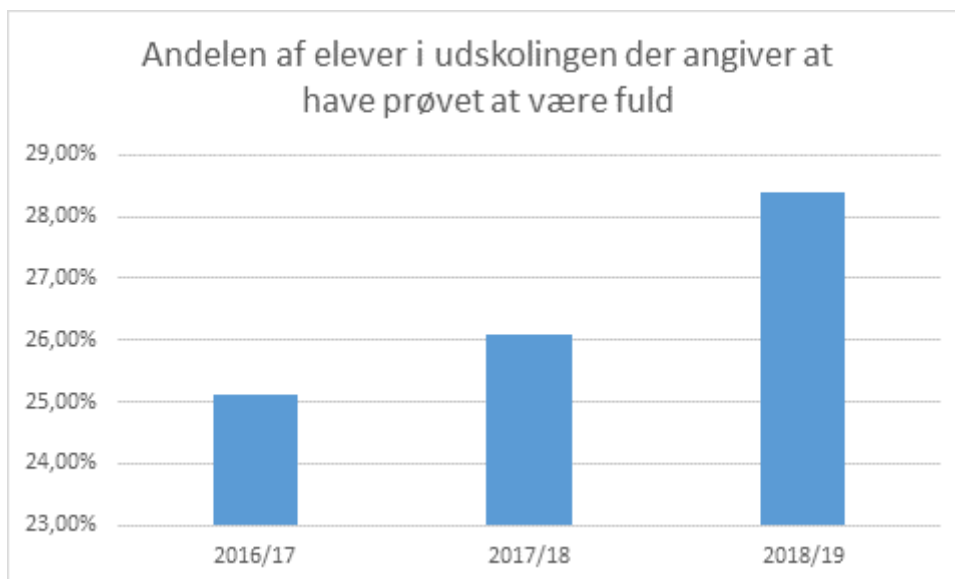
Udviklingen i brug af rusmidler

I nedenstående del fokuseres der afslutningsvis på unges forbrug af rusmidler indenfor tre grupperinger; alkohol, rygning og stoffer. Dette på baggrund af at disse emner ofte er forbundet med ungdomsårene, samt da disse har stor betydning for den overordnede sundhed.

Alkohol

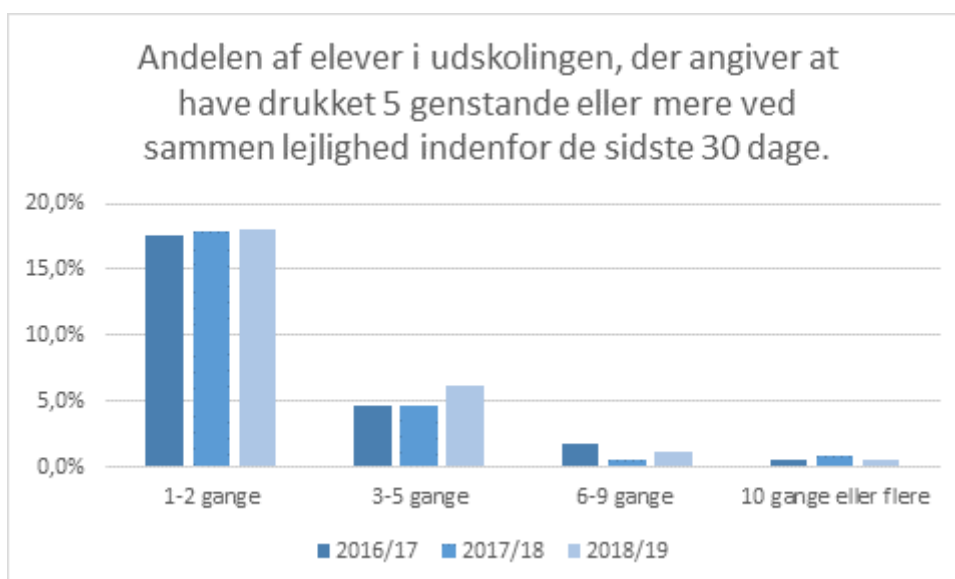
Sundhedsstyrelsen har fundet, at et højt alkoholforbrug samt binge drinking episoder i ungdomsårene øger risikoen for et højt alkoholindtag senere i livet. Binge drinking er en betegnelse for, når der drikkes 5 eller flere genstande ved samme anledning. At udsætte unges alkoholdebut samt mindske binge drinking er derfor en vigtig forebyggende indsats, som samtidig vil have en sundhedsfremmende betydning for de unge senere i livet.

Af tabel 3 ses det, at der er sket en lille stigning i andelen af elever i udskolingen (7., 9. og 10. klasse), der har prøvet være fulde fra **25,1%** i 2016/17 til **28,4%** i 2018/19.

Tabel 3.

Det ser ligeledes ud til, at andelen af binge drinking episoder for elever i udkolingen er let stigende.

Tabel 4.

Grundet ovenstående er dette et område, det er værd at være nysgerrige på og undersøge, hvad der kan være årsag til den udvikling.

Rygning

Rygning er den enkeltstående faktor, der har størst indflydelse på sundheden hos den enkelte, hvorfor der er en særlig interesse i at forebygge, at unge begynder at ryge. Unge befinder sig i en særlig risikogruppe, da de i højere grad påvirkes af rygevaner hos deres venner, sociale tilhørsforhold, normer i omgivelserne og deres forældres rygevaner. Nogle undersøgelser peger på, at jo tidligere rygestart, jo sværere er det at stoppe med at ryge senere i livet.

Andel af elever i udkolingen der angiver at ryge

	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2018/2019
7. klasse	1,00%	0,40%	0,50%	0,90%	1,00%
8. klasse	2,80%	1,70%	1,50%	1,90%	1,70%
9. klasse	6,60%	4,00%	5,90%	4,20%	3,90%
10. klasse	21,60%	20,30%	20,40%	15,50%	12,6%

Som det kan ses af ovenstående, ser det ud til, at rygning blandt udkolings eleverne generelt er faldet. Men der ses en tendens til, at flere af de yngre elever begynder at ryge. Den tendens har Odense Kommune ambitioner om at bryde, bl.a. gennem Røgfrit Odenses målrettede arbejde.

Stoffer

At prøve stoffer er typisk et fænomen, der hører ungdomsårene til. Dette viser undersøgelsen "Narkotikasituationen i Danmark 2018 – delrapport 1" fra Sundhedsstyrelsen. Således viser undersøgelser, at eksperimenterende brug af stoffer toppe ved 16-19-års alderen. Generelt ser det ud til, at der på landsplan blandt de 15-16-årige er et fald i eksperimenterende brug af illegale stoffer, herunder også et fald i brugen af hash. Ses der på data fra Odense Kommune i 2018/19 ser disse ud til at understøtte ovenstående udvikling.

Således ses det, at der er sket et fald i andelen af elever i udkolingen, der har prøvet at ryge hash, pot, marihuana eller skunk. Dette gælder både pigerne og drengene. Der er ligeledes sket et fald i andelen af de piger i udkolingen, der har prøvet andre stoffer end hash (fx MDMA/ecstasy, amfetamin, kokain, LSD, heroin eller lignende), mens der er sket en lille stigning i andelen af drenge i udkolingen, der har prøvet andre stoffer end hash.

0,8% af eleverne i udkolingen (2018/19) har angivet at have prøvet andre stoffer end hash (fx MDMA/ecstasy, amfetamin, kokain, LSD, heroin eller lignende). Af disse elever har tre gange så mange drenge som piger prøvet andre stoffer en hash.

Konklusion

På baggrund af data fra BørnUngeLiv i 2018/19 kan det konkluderes, at det generelt står godt til i forhold til børn og unges sundhed og trivsel i Odense Kommune. Der er dog enkelte nedslagspunkter, der er værd at fremhæve, da vi med fordel kan være nysgerrige på, hvad der kan være årsag til udviklingen i disse tendenser, samt være undersøgende på, hvordan forebyggelsen på disse områder kan styrkes.

Generelt er status for børn og unges fysiske sundhed positiv, hvorimod resultater vedrørende den mentale sundhed samt udviklingen i rusmiddelforbrug giver os anledning til at være undersøgende på, hvorfor:

- Flere elever - særligt piger i udkolingen - føler sig ensomme
- Der er sket en stigning i andelen af elever i udkolingen, der har prøvet at være fulde